

Лучанинова Ольга Петрівна,

професор кафедри психології та педагогіки
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, доктор педагогічних наук,
доцент;

Маркіна Лідія Леонідівна,

доцент кафедри психології та педагогіки
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук,
доцент

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ПРАВООХОРОНЦЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодні в системі правоохоронної діяльності відбуваються досить глибокі перетворення, пов'язані з новими вимогами українського суспільства та світовими викликами. Щоб бути активним учасником цих перетворень, правоохоронець повинен мати відповідні професійні якості. Одним із важливих компонентів структурних професійних якостей правоохоронця є готовність до професійної діяльності. У психолого-педагогічній літературі готовність розглядається як стан особистості, якій дозволяє їй успішно увійти в професійне середовище і швидко розвиватися в професійному відношенні [1, с. 20].

Цільовою орієнтацією готовності правоохоронця до професійної діяльності як інтегрального особистісного утворення є стійке прагнення до праці в правоохоронній системі, наявність відповідних знань, вмінь, навичок, комплекс індивідуально-психологічних та соціально-психологічних особливостей, які обумовлюють високу ефективність професійного функціонування, а також наявність позитивного емоційно-ціннісного ставлення до обраної професії. Тобто професійна готовність тісно пов'язана з професійною компетентністю та професійною культурою майбутнього правоохоронця.

Отже, готовність правоохоронця до професійної діяльності можна визначити як цілісне особистісне утворення, яке має взаємопов'язані компоненти: мотиваційно-особистісний, змістовний та діяльнісний.

Мотиваційно-особистісний компонент відображає спрямованість особистості правоохоронця на професійну діяльність. Основними мотивами є інтерес до професійної діяльності та відповідальність за її результати, бажання досягти успіху, прагнення до постійного професійного самовдосконалення.

Змістовний компонент відображає, перш за все, професійно значущі знання правоохоронця. Цей компонент будується на системі

міждисциплінарних знань, які забезпечують процес вирішення професійних завдань.

Діяльнісний компонент – це сукупність професійно значущих вмінь, необхідних для продуктивної аналітико-діагностичної, проєктивної, конструктивної, організаційної, комунікативної діяльності правоохоронця.

Для розвитку цієї внутрішньої характеристики особистості правоохоронця особливо значущими є психолого-педагогічний супровід.

Психолого-педагогічні підходи формування готовності правоохоронця до професійної діяльності базуються на:

- врахуванні системних характеристик правоохоронця як в актуальному плані, так і в динаміці, в перспективі становлення курсанта як суб'єкта професійної діяльності. Ознаками суб'єктності правоохоронця є усвідомлення структури діяльності, самостійне цілепокладання, передбачення результатів праці, прагнення до самореалізації, володіння прийомами саморегуляції, усвідомлення та планування власного професійного розвитку, прояв творчості під час розв'язання професійних завдань;

- акмеологічних засадах саморозвитку правоохоронця як фахівця. Основною категорією науки акмеології є «професіоналізм». Ця якісна характеристика правоохоронця як суб'єкта праці відображає високу професійну кваліфікацію й компетентність. Важливим є розуміння ближчих, середніх та віддалених перспектив професійно-особистісного розвитку, підсилення ідентифікації з професійною діяльністю, формування цінностей, відповідних цій діяльності;

- ієрархії педагогічних умов, необхідних і достатніх для забезпечення особистісного усвідомлення сутності професії правоохоронця та власної внутрішньої активності щодо її опанування;

- психологічному моніторингу динаміки формування стану готовності до професійної діяльності з врахуванням зони найближчого професійного розвитку.

Слід зазначити, що процес формування готовності правоохоронця до майбутньої діяльності є довготривалим та має поетапний характер.

На першому етапі досягається мета первинного уявлення про основи професійної діяльності, оволодіння первинними вміннями вирішення професійно-орієнтованих завдань, усвідомлення необхідності професійного самовдосконалення. Професійна готовність відповідає елементарному рівню, показниками якого є задоволення обранням професії правоохоронця, прагнення вивчати особливості правоохорончої діяльності, прояв елементів творчості при вирішенні професійно орієнтованих завдань, усвідомлення необхідності в професійному удосконаленні.

Психолого-педагогічна стратегія на цьому етапі виявляє педагогічну взаємодію науково-педагогічного працівника та курсантів щодо розвитку поглибленого інтересу до професійної діяльності та прагнення до професійного самовдосконалення.

На другому етапі досягається мета оволодіння базовими професійними знаннями та вміннями, створення цілісного образу професійної діяльності, розуміння специфічних особливостей кожного її напрямку, формування психологічної установки на використання отриманих знань та вмінь у професійної діяльності. Професійна готовність відповідає функціональному рівню, показниками якого є в основному сформовані мотиваційний, змістовний та діяльнісний компоненти як особистісні утворення. Спостерігається стає позитивне відношення до професійної діяльності, до різного виду нововведень, сформованість умінь вирішувати професійні завдання.

Психолого-педагогічна стратегія на другому етапі виявляє педагогічну взаємодію науково-педагогічного працівника та курсантів щодо розвитку поглибленого інтересу до професійної діяльності та прагнення до професійного самовдосконалення на основі використання педагогічної евристики та безпосереднього виконання професійних функцій під час практики.

На третьому рівні досягається мета удосконалення професійної діяльності, розвиток вмінь виявляти та формулювати проблему, діяти із урахуванням особливостей соціального середовища. Професійна готовність відповідає системному рівню готовності. Професіоналізм стає інтегральною характеристикою правоохоронця, яка виявляється у мотиваційній сфері, результатах професійної діяльності, особистісних і професійних якостях.

Психолого-педагогічна стратегія на третьому етапі характеризується підтримкою професійної адаптації правоохоронця в умовах професійної діяльності, а також прагненням до науково-дослідницької роботи з метою удосконалення правоохоронної системи.

Отже, у процесі формування готовності правоохоронця до професійної діяльності в центрі уваги повинні перебувати як фундаментальні професійні, так і психолого-педагогічні підходи, які необхідно розглядати і розв'язувати у контексті професійної компетентності правоохоронця.

Список використаних джерел

1. Словник психолого-педагогічних термінів і понять. / Упоряд. Ю.В. Буган, В.І. Урскульскій. – Тернопіль: «Астон», 2001. 176 с.